27/07/2020

Премијер против светосавља

У љетопису основне школе у цуцкој Бати, за годину 1891/92. (“Љетопис основних школа у књажевини Црној Гори 1885Ђ 1908”, зборник документа приредио Предраг Вукић, Државни архив Црне Горе, Цетиње 2003), нађи ћете извјештај о прослави Савиндана у тој сеоској школи у зиму 1892. Говори се о сабрању које је бројало око 200 душа (ученика, наставника и државних чиновника) и које је отпочело Светом литургијом у мјесној цркви, а наставило пригодном академијом у самој школи. На тој академији, ученик Крсто Поповић одрецитовао је житије Светог Саве. Претпостављам да је у питању каснији велики катунски јунак из свјетских ратова. Крсто Зрнов рођен је 1881. и као десетогодишњи дјечак из Липе Цуцке припадао је мјесној школи у којој се овако прослављао Савиндан. С обзиром на то да је имао успјешну официрску каријеру, могу да га замислим као једног од бољих ђака школе на Бати, коме је припала част да рецитује животопис Саве Немањића.

Све школе у Књажевини Црној Гори овај су дан прослављале као сјећање на личност Светог Саве Немањића – духовног пастира, школског просветитеља, али неоспорно и националног ујединитеља. За прва два својства можемо рећи да су везана за аутентични светитељев лик још од 13. вијека у ком се јасно препознаје његова дјелатност на пољу духовности и ондашњег школства.

Трећи, национални карактер Савине дјелатности накнадно му је придодат у периоду националног романтизма 18. и 19. вијека, што је разумљиво с обзиром да је Свети Сава старији од сваке националности, и да га, као Божијега свеца, славе сви балкански народи,а и сви православни хришћани свијета. Доста је записано и о његовом поштовању међу римокатолицима и муслиманима. Међутим, то је био манир европског национализма оног времена, да средњовјековне, па понегдје и античке, теме и узоре приказује у циљу остварења каснијих националних идеала. Такво светосавље, са одликама националног, настало је прије 20. вијека и у доброј мјери – изван Србије.
Једно од његових упоришта било је Цетиње. Већ сам овдје писао о првој документованој прослави Светог Саве на Цетињу 1856. када је химна "Ускликнимо с љубављу..." испјевана пред књазом Данилом и књегињом Даринком. Ова се цетињска светосавска химнографија наставила и до краља Николе који својеручно пише поему "Светом Сави" у којој каже: "Слободе је колијевка, Немањина Црна Гора".. На Цетињу је 1871. изашао први број "Црногорца", листа за политику и књижевност. У њему је описана прослава Савиндана за ту годину. Тамо пише:

"Свети Сава прослављен је и код нас на Цетињу, као што се достојно слави по цијеломе српству. По служби Божјој, на којој је била и Њагова Свјетлост са главарима, гдје је млади свештеник Крсто Вукотић изговорио лијепу бесједу, ишло се у школу. Пошто је водица освећена, изговорио је неколико ријечи г. Милан Костић, ректор богословије, а затим је учитељ основних школа г. Гавро Пешић лијепо изговорио слово, сходно светковини. Том је приликом даровала Њагова Свјетлост Данилов крст за независност Црне Горе г. Милану Костићу и г. Шпиру Ковачевићу учитељу богословије за њихове труде око истог завода".

Дакле, цијела руководећа свита Књажевине прославља Светог Саву на Цетињу онако како се то ради у "цијеломе српству". Књаз уручује орден црногорске независности заслужним дјелатницима баш на овај дан. А међу одликованима је и ректор (интересантно звање, а управља тек средњом школом!!!) богословије на Цетињу. Слику би лијепо употпунио садашњи црногорски премијер или његов министар одбране да окупљене оптуже како раде против црногорске државности!!! Данас живимо у грађанској и секуларној држави, и можда нема могућности да дан Светог Саве буде државни празник или празник црногорског школства, онако како су га прослављали сви писмени Црногорци, ево пола вијека и више, прије уједињења 1918. Али каквом интелектуалном алхемијом дођосмо до тога да

је светосавље појам противан црногорској независности и државности? Зар из овог није јасно да су ратници са Фундине и Вучијег дола били напојени управо овим нововјековним националним светосављем, много прије него што се родио Дмитрије Љотић и други писци и мислиоци из Србије којима премијер Црне Горе, сасвим нетачно, приписује ауторство "светосавља"? (Слутим да му је неко дошапнуо како је "светосавље" настало онда кад је неко први пут употријебио ту ријеч, што је неразумна теза равна оној да "православља", "српства", "црногорства", "херојства","пјесништва" – није било прије него је неко сковао баш ове, овакве изразе.)

Свети Сава је, заједно са другим светим Немањићима, снажно присутан у црногорској култури и прије 19. вијека. Римокатолички мисионар Леонардис јавља 1642. да је био на Цетињу и каже да "тамошњи народ и цркве славе светог Уроша, краља српског" (Архив Свете конгрегације за пропаганду вјере, Рим, в. 60, ф 502р, 460р). Самим тим, светосавље није само национална идеологија него дубока духовна тема. Али, и као једно и као друго, оно је од почетака његовано усрдно баш на Цетињу и баш од Црногораца.

Није умјесно било коме ишта наметати. Људи данас бирају сопствени пол упркос ономе што им је Бог дао. Бирају и из сопствене историје оно што им се свиђа, по принципу: "ово хоћу – а ово нећу"! Али имам једну грађанску, људску молбу јавности, да дамо право грађанства и оној истини која је цијела и неокрњена, која није раскомадана личним допадањима. Данас не морамо сви гласно пјевати химну Светом Сави, како су то радили наши стари у најсвечанијим моментима Црне Горе, али је не бисмо смјели ружити ни омаловажавати, јер је очиглено да тако омаловажавамо сами себе, и скрнавимо црногорску историју.

mitropolija.com